

СЕНАТОРИ РУСЬКОГО, ПОДІЛЬСЬКОГО ТА БЕЛЗЬКОГО ВОЄВОДСТВ НА ЛЮБЛІНСЬКОМУ СЕЙМІ 1569 р.

Досліджується участь сенаторів Руського, Подільського та Белзького воеводств у Люблінському сеймі 1569 р., котрий увійшов в історію укладанням унії між Польським королівством та Великим князівством Литовським. Чи не в кожному дослідженні про період інкорпорації Волині, Київщини і Брацлавщини унія представлялася як основне досягнення сейму, що призвела до об'єднання українських земель у межах Польського королівства. Цей факт став основним у представленні результатів сейму 1569 р. в українській історіографії. На сьогодні відсутні дослідження, в яких було б висвітлено позицію сенаторів та послів із руських воеводств Корони. На момент укладання унії ці воеводства мали понад столітню практику участі в коронних з'їздах і сеймах. Показано, хто міг представляти їх у сенаті. Сенаторами були духовні ієрархи (львівський архієпископ, перемишльський, холмський, кам'янецький єпископи) та світські достойники (руський, подільський, белзький воеводи, львівський, кам'янецький, белзький, перемишльський, галицький, холмський, сяноцький, любачівський каштеляни). Не всі вони, з об'єктивних причин, змогли потрапити на сейм. Сенатори, що прибули до Любліна, не вирізнялися активністю, як це видно з двох сеймових щоденників. Важливою була нарада руських послів 8 лютого 1569 р., учасники якої підтримали унію та інкорпорацію Волині, Київщини і Брацлавщини на умовах короля. Висловлювання їх на сеймі відображали прокоронну та прокоролівську позицію заможної урядницької шляхти руських воеводств, але з урахуванням регіональних особливостей.

Ключові слова: Люблінська унія, Польське королівство, Руське воеводство, Подільське воеводство, Белзьке воеводство, руські землі, сенатори.

Люблінський сейм 1569 р. без перебільшення можна назвати одним із найбільш драматичних у нашій історії. Ідея унії Польського королівства та Великого князівства Литовського, що розпалювала уяву шляхти обох держав упродовж кількох десятиліть, виявилася надзвичайно актуальною в 1560-х рр. Вона спровокувала своєрідний потяг до історії. Звернення до минулого як аргументу поточної політики стимулювало закріплення стереотипу про те, що лише два народи утворили в 1569 р. Річ Посполиту. Цими політичними народами були поляки та литовці. Третього не було. Попри те, що обидві сторони добре знали, що вони не самотні на великому політичному просторі Польського королівства та Великого князівства Литовського.

У цій статті не йтиметься про ідеї, котрі спонукали коронну та литовську шляхту утворити спільну державу, або ж про політичні програми обох таборів. Вихідним пунктом стане уявлення шляхти руських воеводств Корони – Руського, Подільського та Белзького – про унію. Простіше кажучи,

чи прагнула унії руська шляхта цих теренів? Чи всі сенатори від руських воєводств Польського королівства на сеймі були єдиними у своїх політичних помислах? І якщо спробувати звести питання до одного: чи існувала ідея Русі та третього елементу політичного життя у той час?

Люблінський сейм, що став чи не найдовшим в історії парламентаризму в Польському королівстві, розпочався 10 січня і тривав до 12 серпня 1569 р. За цей час його склад змінювався кілька разів, що зумовлювалося приєднанням Підляського, Волинського, Київського та Брацлавського воєводств упродовж березня – червня 1569 р.¹

Попри відсутність за правління останніх Ягеллонів офіційної руської фракції на коронних сеймах, послі проявляли спільну позицію. Так було під час Варшавського сейму 1563–1564 рр. Коли дискусія сягнула апогею, перемишльський земський суддя Валентій Ожеховський у відповіді на закиди посла з Великопольщі Войцеха Пшиємського² про те, що не може одне воєводство відриватися від коронного права, коли всі інші погодилися, дав цікаву відповідь про регіональні особливості Польського королівства. В.Ожеховський, зокрема, зазначив про те, що «в нас у Русі, у Львові, у Перемишлі тричі на рік судять, у Холмській землі в одному воєводстві шість разів, а так не тільки воєводства, а й повіти собі отримають, те й мають»³. Для В.Ожеховського руські землі були частиною Малопольщі, але окремою частиною, про що він наголосив («в нас у Русі»). Наприкінці цього сейму радзейовський староста Рафал Лещинський із Великопольщі запитав руських послів, чи не бажають вони разом складати для ревізії свої привілеї на земельні володіння, на що єдності серед останніх не було. Завершуючи цей фрагмент, автор сеймового щоденника зазначив, що після цього «польські пани» («panowie Polacy») сказали, що раз ви, «пани Руського воєводства» («panowie województwa ruskiego»), не хочете, то й ми не будемо цього робити⁴. У цьому прикладі видно протиставлення «Русі» як частини Малопольської провінції – Великопольщі та виокремлення послів Руського воєводства від послів із польських воєводств.

Ще одним прикладом окремішності руських земель стали згадки в листах малополянина Миколая Мелецького, що тримав у 1560-х рр. Городоцьке староство у Львівській землі Руського воєводства. У 1568 р., пишучи до свого швагра Миколая Кшиштофа Радзивілла Сирітки з Городка, він зазначав, що зараз мешкає «в Русі», і планує «далі поїхати на Покуття аж до волоського кордону» («bo ia therasz w Rusi mieskam, a daliei ieszcze na Pokucie asz ku graniczam Wołoskim chcialbym odiechacz») ⁵.

¹ Źródlopisma do dziejów unii Kor. Polskiej i W. X. Litewskiego: Część III: Diariusz Lubelskiego Sejmu Unii: Rok 1569 / Opr. A.T.Działyński. – Poznań, 1856. – S.200; Дневник Люблинского сейма 1569 года: Соединение Великого княжества Литовского с Королевством Польским / Изд. М.Коялович. – Санкт-Петербург, 1869. – С.604–605.

² Dworzaczek W. Przyjemski Wojciech h. Rawicz (zm. 1571/2) // Polski Słownik Biograficzny (далі – PSB). – Т. XXIX. – Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk; Łódź, 1986. – S.191–192.

³ Kaniewska I. Sprawa posłów ruskich (Uzupełnienie do diariusza sejmu warszawskiego 1563/1564 r.) // Studia Historyczne. – Roczn. XXVIII. – Zesz. 3. – Kraków, 1985. – S.454.

⁴ Ibid. – S.468.

⁵ Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu (далі – BRacz.). – Dział rękopisów. – Sygn. 80. – №34. – S.68. Щиро вдячний доцентів кафедри історії Національного університету «Києво-Могилянська академія» І.Тесленкові, який указав мені на цю збірку листів М.Мелецького.

Русь як окрема частина Корони присутня й на сторінках історичних та літературних творів XVI ст., що постали перед та невдовзі після утворення Речі Посполитої. Так, Лукаш Ґурницький кілька разів ужив означення «в Русі», «до Русі». Перелічуючи провінції, куди поїхали ревізори після Варшавського сейму 1564 р., він написав «до Великої Польщі, Малої, Русі, Прус і Мазовії»⁶. У 1555 р. королева Ізабелла, старша сестра Сигізмунда II Август, перебувала «в Русі», а підканцлер Пшерембський мав їхати до неї «до Русі»⁷. Коли Миколай Сенявський сприяв у 1552 р. посадженню на молдавський престол господаря Александра, стурбований цим король Сигізмунд II, серед іншого, наказав писати універсали «до Русі», щоб не було наїздів із польського боку в Молдавію⁸.

Миколай Рей із Нагловиць, даючи барвисті портрети сенаторів та шляхти 1560-х рр., окремо виділяв серед коронної шляхти представників «руської землі»⁹, а також перемишльську шляхту¹⁰. Такий поділ може видаватися дивним, але, як покажуть події сейму в Любліні 1569 р., його також використав і руський воєвода Миколай Сенявський (див. нижче – підрозділ «Рада руських послів»). Можливо, саме так вона позиціонувала себе в той час. Принаймні М.Рей мав добре про це знати, адже був тричі обраний: на сейм 1556–1557 рр. – від Галицької землі, а на сейми 1558–1559 й 1565 рр. – від Руського воєводства¹¹.

Отже кілька наведених прикладів зі щоденника Варшавського сейму 1563–1564 рр., творів Л.Ґурницького та М.Рея, а також листа М.Мелецького свідчать про існування в межах Польського королівства окремого простору – Русі (або руських воєводств), під яким розумілися насамперед Руське й Подільське воєводства.

Історіографія

Історики від середини XIX ст., часу виходу друком двох щоденників сейму 1569 р., постійно зверталися до подій, що відбувалися тоді в Любліні. Утім до сьогодні немає монографії, в якій було б висвітлено історію цього сейму з різних сторін – польської й литовської, двох політичних націй, що утворили Річ Посполиту; або ж польської, литовської, білоруської та української з вичерпним аналізом національних історіографій¹².

Для прикладу візьмімо українську історіографію. З одного боку, у 1569 р. руська політична нація ані в Короні, ані у Великому князівстві Литовському не існувала як складова політичного дискурсу. З іншого боку, погляд вітчизняного

⁶ *Górnicki L. Dzieje w Koronie Polskiej od r. 1538 do r. 1572 / Wyd. K.J.Turowski. – Sanok, 1855. – S.126.*

⁷ *Ibid.* – S.86.

⁸ *Ibid.* – S.41.

⁹ *Rej M. Zwierzyniec 1562 / Wyd. W.Bruchnalski. – Kraków, 1895. – S.158.*

¹⁰ *Ibid.* – S.173.

¹¹ *Posłowie ziemscy koronni 1493–1600 / Opr. W.Uruszczak, I.Kaniewska, M.Ferenc, J.Byliński, red. I.Kaniewska. – Warszawa, 2013. – S.128, 132, 153.*

¹² Про литовське бачення унії див.: *Lulewicz H. Gniewów o unię ciąg dalszy: Stosunki polsko-litewski w latach 1569–1588. – Warszawa, 2002. – S.17–39.* Останню працю білоруської історіографії про Люблінський сейм див.: *Падалінскі У. Прадстаўніцтва Вялікага Княства Літоўскага на Люблінскім сойме 1569 года: удзел у працы першага вальнага сойма Рэчы Паспалітай. – Мінск, 2017. – 240 с.*

історика на унію не обтяжений державницькою позицією, що притаманно литовським і білоруським фахівцям. Останні пишуть свої дослідження з перспективи історії Великого князівства Литовського, яке внаслідок унії не те, щоб втратило незалежність – воно стало іншим (до того ж територіальні втрати Литви відбулися на користь майбутнього «українського проекту»). Отже тут український історик, певною мірою, є стороннім спостерігачем. Натомість коли йдеться про територіальні зміни, то мимоволі стає їх ідейним захисником.

У 1920 р. О.Галецький у своїй двотомній праці, починаючи розлогий виклад подій Люблінського сейму 1569 р., зазначив, що історія його «є також справжньою синтезою Ягеллонської унії та всіх її проблем»¹³. У цій короткій фразі він намагався узагальнити всі, як видавалося авторові, емоції та події довго процесу, що призвів до утворення Речі Посполитої. Серед головних проблем сейму історик виділив також «руську справу», під якою розумів насамперед територіальні зміни, що настали в березні – червні 1569 р., коли чотири воєводства Великого князівства Литовського стали коронними¹⁴. О.Галецький пророчо зазначив, що унія, укладена в Любліні, мала, серед іншого, також вирішити незавершену за попередніх уній «руську справу». Ураховуючи природні та культурні фактори, «об'єднана Південна Русь утворила в Короні певну цілісність як руські землі»¹⁵. Але, на його думку, відсутність державної традиції не сприяла триалістичній концепції нової держави. О.Галецький був чи не єдиним, хто намагався побачити та зрозуміти окремий руський елемент ягеллонської федерації народів.

Практично всі українські історики, що зверталися до теми Люблінської унії, традиційно фокусували свою увагу на територіальних змінах, що сталися під час сейму, називаючи їх «інкорпорація», «загарбання», «відірвання», «приєднання» тощо. На відміну від литовських і білоруських, вітчизняні дослідники мають, що сказати, і говорять про це дуже активно. Тут з українськими істориками будуть солідарні й польські, адже територіальні надбання з 1569 р. відбулися на користь Корони. В усіх українських наративах приєднання Волині, Київщини, Брацлавщини – чи не ключовий результат Люблінської унії¹⁶. Головна теза полягала в тому, що завдяки їй українські землі опинилися в межах однієї держави.

Подібна зосередженість на територіальних змінах залишається чи не єдиним аспектом праць українських істориків на тему Люблінської унії. Для прикладу, у чи не найдокладнішому викладі матеріалу, зробленому ще в 1907 р. М.Грушевським, поза інкорпораційними справами, утворенням Речі Посполитої та питаннями оборони, жодним чином не згадано про участь у

¹³ *Halecki O. Dzieje Unii Jagiellońskiej. – Т.ІІ: W XVI wieku. – Kraków, 1920. – S.248.* Перший том побачив світ у 1919 р.

¹⁴ *Ibid. – S.249.* Див. також: *Halecki O. Przyłączenie Podlasia, Wołynia i Kijowszczyzny do Korony w roku 1569. – Kraków, 1915. – 245 s.*

¹⁵ *Halecki O. Dzieje Unii Jagiellońskiej. – S.341.*

¹⁶ Останнє за часом дослідження доробку української історіографії про унію див.: *Білоус Н. Люблінська унія 1569 р.: історіографічні погляди та інтерпретації (до 440-річчя Люблінської унії) // Український історичний журнал. – 2010. – №1. – С.65–83.*

сеймі послів із руських воеводств Корони. Нібито їх там і не було¹⁷. Якщо ж подивитися щоденники Люблінського сейму, то картина буде цілком іншою. Голоси senatorів та послів від Руського воеводства були помітними й важливими під час сеймових дискусій. А саме сяноцького каштеляна Яна Гербурта – автора збірки привілеїв і статутів Польського королівства, та Миколая Сеницького – посла від холмського сеймику. Останній вирізнявся тим, що за весь час проведення сеймів, тобто з кінця XV й до кінця XVIII ст., найбільшу кількість разів обирався маршалком посольської ізби – у 1550, 1553, 1555, 1556–1557, 1558–1559, 1563–1564, 1565 рр. та елекційного сейму 1575 р¹⁸

Не зауважуючи подібних фактів ми, свідомо чи несвідомо, вибудовуємо умовну «лінію Керзона» в українській історії, «закриваючись» у межах сучасних держав, так і за кордоном, що проходив якраз напередодні Люблінської унії¹⁹. Цей «кордон» та осіб по обидва боки його все ж представлено у праці Н.Яковенко. Попри зауваження, що були території, населені русинами, для котрих Батьківщиною є Польське королівство та рідні Галицька й Подільська Русь, авторка не наводить жодного прізвища й жодної ініціативи з «іншої Русі»²⁰. Нижче звернемо увагу на senatorів із Руського, Подільського та Белзького воеводств (коронної Русі), котрі брали активну участь у Люблінському сеймі.

Хто мав би бути на сеймі

Руськими senatorами можна вважати чотирьох католицьких ієрархів – львівського архієпископа, перемишльського, холмського та кам'янецького єпископів, трьох воевод – руського, подільського й белзького, вісьмох каштелянів – львівського, кам'янецького, белзького, перемишльського, галицького, холмського, сяноцького, любачівського. Виклад матеріалу будуватиметься за схемою: спершу про посідання уряду або відсутність відповідного урядника на момент початку сейму, а далі – про участь у ньому, адже з багатьох причин не всі senatorи та послы могли прибути до Любліна.

Отже руська senatorська група – це насамперед духовні особи. Вони першими вітають короля, їм першим надається слово, а також вони першими посвідчують документи як свідки й підписанти. До цієї групи в 1569 р. входили львівський архієпископ Станіслав Сломовський (1565–1575 рр.)²¹, перемишльський єпископ Валентій Гербурт (1560–1572 рр.)²², холмський єпископ

¹⁷ Грушевський М. Історія України-Руси. – Т.IV: XIV–XVI віки. Відносини політичні. – К., 1993. – С.386–417.

¹⁸ Див.: Grzybowski S. Mikołaj Sienicki – Demostenes sejmów polskich // Odrodzenie i reformacja w Polsce. – Т.II. – Warszawa, 1957. – С.91–132.

¹⁹ Про традиційний і поверховий виклад подій та наслідків Люблінського сейму в українській історіографії див.: Русина О. Україна під татарами і Литвою. – К., 1998. – С.196–204.

²⁰ Яковенко Н. Нариси середньовічної та ранньомодерної історії України. Вид. 3-тє. – К., 2006. – С.195–206.

²¹ Hierarchia Catholica Medii et Recentioris Aevi. – Vol.III: Saeculum XVI ab Anno 1503 Compertens / Ed. G. van Gulik, C.Eubel. – Monasterii, 1913. – P.223. Kaniewska I. Słomowski Stanisław h. Abdank (zm. 1575) // PSB. – Т.XXXIX. – Warszawa; Kraków, 1999–2000. – S.5–7.

²² Hierarchia Catholica Medii et Recentioris Aevi, – P.279; Cynarski S. Herburt Walenty h. własnego (1524–1572) // PSB. – Т.IX. – Wrocław; Warszawa; Kraków, 1960–1961. – S.453–454.

Войцех Старозьребський (1562–1577 рр.)²³ і кам'янецький єпископ Діонізієвський (1563–1576 рр.)²⁴.

Важливим було походження цих осіб. Так, С.Сломовський походив із Великопольщі, а своєю духовною кар'єрою був зобов'язаний краківському єпископові й підканцлерові Пьотрові Томицькому²⁵. В.Старозьребський походив із родини, яка проживала в Іновроцлавському та Плоцькому воєводствах. Брав участь у всіх сеймах 1560-х рр. як сенатор²⁶. Д.Сецигньовський походив із Малопольщі й також мав великий досвід участі у сеймах 1560-х рр. як сенатор, часто брав участь у дискусіях²⁷. Усі вони походили з-поза воєводств, в яких мали кафедри. На перший погляд, для духовної особи це не важливо, адже на першому місці мали стояти душпастирські обов'язки. Утім тогочасне суспільство було насамперед спільнотою родинних і клієнтарно-патрональних зв'язків, закорінення в яку ставало важливим чинником успішної діяльності єпископів у своїх єпархіях²⁸.

Серед духовних senatorів лише В.Гербурт походив із Перемишльської землі Руського воєводства, де його родина осіла ще у другій половині XIV ст.²⁹ Рідний брат Ян на час сейму в Любліні був сяноцьким каштеляном, відомим істориком і правником³⁰, а ще один брат – Станіслав – львівським каштеляном. Приклад Гербуртів показує, що представники однієї родини, та ще й рідні брати, мали в активі три senatorських крісла на 1569 р.

Світських senatorів мало б бути одинадцять – три воєводи та вісім каштелянів. Але такої їх кількості не могло бути на сеймі в Любліні з цілком прозаїчної причини, адже не всі уряди було обсаджено на час проведення з'їзду, і не всі senatorи дожили до кінця сейму.

Найважче, як виявилось, розібратися з воєводами. Присутній на початку сейму руський воєвода Миколай Сенявський (1489–1569 рр.) устиг відмовитися від булави великого коронного гетьмана з огляду на свій вік. Він помер 21 лютого 1569 р.³¹ Наступним руським воєводою став Єжи Язловецький, ко-

²³ Hierarchia Catholica Medii et Recentioris Aevi. – P.164; *Kaniewska I. Staroźrebski (Starorzrebski) vel Sobiejuski Wojciech h. Dołęga (ok. 1517–1580) // PSB. – T.XLII. – Warszawa; Kraków, 2003–2004. – S.361–366.*

²⁴ Hierarchia Catholica Medii et Recentioris Aevi. – P.148; *Kaniewska I. Secygniowski (Sancygniowski) Dionizy (Dziwisz) h. Jelita (zm. między 1574 a 1576) // PSB. – T.XXXVI. – Warszawa; Kraków, 1995–1996. – S.120–122.*

²⁵ *Kaniewska I. Słomowski Stanisław h. Abdank (zm. 1575). – S.6.*

²⁶ *Kaniewska I. Staroźrebski (Starorzrebski) vel Sobiejuski Wojciech h. Dołęga (ok. 1517–1580). – S.361–363.*

²⁷ *Kaniewska I. Secygniowski (Sancygniowski) Dionizy (Dziwisz) h. Jelita (zm. między 1574 a 1576). – S.120–121.*

²⁸ Про умовний зв'язок духовних осіб із територіями, де вони мали свої бенефіції, див.: *Pawlikowska-Butterwick W. Równi i równiejsi, czyli jak koneksje na dworze królewskim pomagały duchownym w XVI wieku // Jagiellonowie i ich świat: Centrum a peryferie w systemie władzy Jagiellonów / Red. B.Czwojdrak, J.Sperka, P.Węcowski. – Kraków, 2018. – S.220–221.*

²⁹ *Łaszczynska O. Ród Herburtów w wiekach średnich. – Poznań, 1948. – S.38–91.*

³⁰ У 1570 р. він видав друком звід коронних статутів і привілеїв (див.: *Statuta y Przywileie Koronne, z Łacińskiego języka na Polskie przelożone, nowym porządkiem zebrane y spisane: Przez Jego M. Pana Jana Herborta z Fulsztyna, Kastellana Sanockiego Staroste Przemyskiego etc. – Kraków, 1570*). Див. також: *Cynarski S. Herburt Walenty h. własnego (1524–1572). – S.453.*

³¹ *Urzednicy centralni i nadworni XIV–XVIII wieku: Spisy / Opr. K.Chłapowski, S.Ciara, L.Kądziela i in. – Kórnik, 1991. – S.42; Plewczyński M. Sieniawski Mikołaj h. Leliwa (1489–1569) // PSB. – T.XXXVII. – Warszawa; Kraków, 1996–1997. – S.128.*

трий до того був подільським воєводою. Як припускають видавці списку подільських урядників, це відбулося близько 24–30 квітня 1569 р., тобто на сеймі³². Що стосується вакантного уряду подільського воєводи, то в листі від 4 травня, на який покликаються та цитують упорядники списку, зазначено: «Минулого тижня пану подільському воєводі Язловецькому було дано Руське воєводство, тут так його милості пану войницькому [каштеляну] дали Подільське воєводство» («Przeszlego tegodnia дано panu woiewodzie Podolskiemu Jasłowiczkiemu woiewodstwo Russkie, i tussą tak j. m. panu Woyniczkiemu dadzą wojewodstwo Podolskie») ³³. Ці плани, принаймні щодо обсадження уряду подільського воєводи, здійснилися вже після сейму. Миколай Мелецький лише 9 вересня отримав номінацію³⁴. Третій із цієї групи сенаторів – Анджей Дембовський, що був белзьким воєводою в 1563–1573 рр.³⁵ Хронологія його врядування цілком перебиває дати проведення сейму.

Отже троє воєвод могли бути на сеймі лише у проміжку між 10 січня та 21 лютого 1569 р., до моменту, коли помер руський воєвода Миколай Сенявський. Після його смерті й номінації Єжи Язловецького на його уряд воєвод залишилося двоє.

Серед групи каштелянів маємо простішу картину з посіданнями урядів. Львівським каштеляном був Станіслав Гербурт. Він посідав цей уряд у 1554–1584 рр.³⁶ Кам'янецька каштелянія після 3 листопада 1567 р., коли Є.Язловецький авансував на уряд подільського воєводи, була вакантною. Лише під кінець сейму у джерелах з урядом кам'янецького каштеляна зазначається Геронім Сенявський. Так, у документі, облятованому до львівського гроду з датою 16 липня 1569 р. та місцем виставлення в Любліні його позначено саме з цим урядом³⁷. Відштовхуючись від дати цього акта, можна припустити, що номінація мала відбутися перед нею. Єдиним маркером у щоденнику, що дозволяє припустити, коли це сталося, була промова короля 6 травня в пам'ять про померлого руського воєводу М.Сенявського. Серед слухачів, як зазначив автор щоденника, були троє синів покійного: «Пани Сенявські – ці троє були, про який ішла мова, пан Геронім Сенявський, галицький староста і кам'янецький підкоморій» («Panowie Sieniawsci – czy trzey bili, ku ktorem sie rzecz dziala: pan Hieronim Sieniawski, starosta Haliczki u podkomorzi Kamienieczki») ³⁸. Як видно з цієї цитати, Геронім на той час був

³² Urzędnicy podolscy XIV–XVIII wieku: Spisy / Opr. E.Janas, W.Klaczski, J.Kurtyka, A.Sochacka. – Kórnik, 1998. – S.145. Ця номінація відбулася близько 3 вересня 1569 р., тобто вже після завершення сейму (див.: Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku: Spisy / Opr. K.Przyboś. – Wrocław, 1987. – S.160).

³³ Археографический сборник документов, относящихся к истории Северо-Западной Руси, издаваемый при управлении Виленского учебного округа / Изд. П.А.Гильдебрандт, А.Л.Миротворцев. – Т.VII. – Вильна, 1870. – С.36.

³⁴ Urzędnicy podolscy XIV–XVIII wieku: Spisy. – S.145.

³⁵ Urzędnicy województwa bełskiego i ziemi chełmskiej XIV–XVIII wieku: Spisy / Opr. H.Gmiterek, R.Szczygieł. – Kórnik, 1993. – S.71.

³⁶ Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku: Spisy. – S.117.

³⁷ Akta grodzkie i ziemskie (далі – AGZ). – Т.X. – Lwów, 1884. – S.99. Г.Сенявський був галицьким старостою в 1557–1578 рр. (див.: Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku: Spisy. – S.68).

³⁸ Дневник Люблинского сейма 1569 года... – С. 343.

лише галицьким старостою та кам'янецьким підкоморієм. Востаннє на уряді підкоморія його зазначено 12 травня 1569 р.³⁹

Белзьким каштеляном на сеймі був Анджей Тенчинський, котрий отримав номінацію на цей уряд 20 січня 1569 р., тобто на самому початку сейму⁴⁰. Ще одним каштеляном від Белзького воєводства був Миколай Лисаковський. Він у 1564–1572 рр. посідав уряд любачівського каштеляна⁴¹. Упорядники списку земських послів на сеймі зазначили його серед останніх⁴².

Решта каштелянів представляли Руське воєводство. Перемишльським каштеляном був Пьотр Бажи – цей уряд він тримав від 1561 р. й аж до своєї смерті 24 жовтня 1569 р.⁴³ Галицьким каштеляном у 1543–1576 рр. був Ян Сененський із Гологор⁴⁴, а сяноцьким у 1568–1577 рр. – Ян Гербурт⁴⁵. І останній уряд холмського каштеляна був вакантним після смерті в 1567 р. Яна Ожеховського. Наступним каштеляном став Станіслав Замойський, котрий отримав номінацію 13 вересня 1569 р.⁴⁶

Отже щодо кількості senatorів, котрі могли та мали б узяти участь у засіданнях Люблінського сейму, доходимо такого результату. Усього мало би бути 15 senatorів – 4 духовних та 11 світський, з яких 3 воевод і 8 каштелянів. З об'єктивних причин (через смерть руського воеводи на сеймі) склад воевод був неповним. Сейм розпочався за участі трьох воевод, а завершився з двома (за формальними ознаками, адже не всі senatorи перебували в Любліні до кінця сейму). Так само з каштелянами. А от чи були на сеймі всі духовні senatorи й каштеляни? Відповіді варто шукати у сеймових щоденниках, приватних листах і матеріалах Коронної метрики.

Хто з senatorів був на сеймі?

Тепер розглянемо питання про участь senatorів у сеймових засіданнях, їх активність, чи підписували вони документи, пов'язані з інкорпорацією Підляшшя, Волині й Київщини, а також чи є їхні імена на акті унії. Наявність senatorів серед свідків і підписантів цих документів – одне з найбільш надійних свідчень про присутність у Любліні. Згадка про виступ того чи іншого senatorа на сеймових засіданнях із високою долею ймовірності свідчить про його участь у сеймі. Адже для чого авторам щоденників вигадувати промови senatorів? Помилка, яку важко виявити, може полягати в тому, чи дійсно той або інший senator говорив саме ті слова, що їх приписав йому автор щоденника. Свідченням присутності також є участь як свідка на численних документах, що виставлялися на сеймі у справах унії. Senator міг не брати

³⁹ Urzędnicy podolscy XIV–XVIII wieku: Spisy. – S.95.

⁴⁰ Urzędnicy województwa bełskiego i ziemi chełmskiej: Spisy. – S.33.

⁴¹ Ibid. – S.131.

⁴² Posłowie ziemscy koronni 1493–1600. – S.189. Упорядники зазначили, що перелік послів на цей сейм вони взяли з королівських рахунків сплати добових.

⁴³ Urzędnicy województwa ruskiego: Spisy. – S.202.

⁴⁴ Ibid. – S.43.

⁴⁵ Ibid. – S.263.

⁴⁶ Urzędnicy województwa bełskiego i ziemi chełmskiej: Spisy. – S.153.

участі в дискусіях, але міг бути свідком королівських документів⁴⁷. Ще одним фактором, що може свідчити про участь сенатора в діяльності сейму, або ж принаймні про те, що у цей час він був у місці його проведення – це документи Коронної метрики, виставлені королівською канцелярією для певної особи й де дата вписується у хронологічні рамки проведення сейму. Принаймні важливі для себе або для родини акти варто було б відбирати особисто. А надто такі, як номінація на уряд або ж підтвердження прав на володіння маєтностями. Відсутність згадок на сторінках сеймових щоденників ще не є гарантією того, що сенатор не був на сеймі. Він міг не брати участі в дискусіях, бути непоказного вигляду, або ж укладач щоденника не знав його.

Розпочнімо цей огляд з присутності духовних сенаторів. У жодному зі щоденників сейму не зазначено присутності львівського архієпископа Станіслава Сломовського. Немає його також серед підписантів документів цього сейму. Відсутність церковника засвідчується іншими актами. Так, 17 березня 1569 р. у Львові Станіслав Сломовський, війницький каштелян Миколай Мелецький⁴⁸ та інші королівські комісари видали королівській вироку у справі про млин між райцями міста Львова та спадкоємцями Гинка. А вже 1 квітня король наказав львівському архієпископові разом зі львівським підстаростою Анджеєм Бажем, земським суддею Миколаєм Нарайовським і підсудком Яном Бжоздовським оглянути с. Юрієв Кут⁴⁹. Відсутність згадок у щоденнику та серед підписантів актів разом зі знаними документами з львівського земського суду виключає львівського архієпископа з кола сенаторів, що брали участь у сеймі 1569 р. І хоча відстань між Львовом і Любліном не була аж такою великою (близько 220 км), але ми не маємо свідчень про його участь у цьому сеймі. Також немає у сеймових щоденниках і серед підписантів унійних та сеймових документів Діонізія Сецигньовського, Валентія Гербурта, кам'янецького й перемишльського єпископів відповідно. Вони не брали участі в Люблінському сеймі⁵⁰.

Із групи духовних сенаторів лише холмський єпископ Войцех Старозьребський посвідчений на сторінках щоденника від самого початку сейму⁵¹. Він також фігурував серед свідків документів, які оформлювали унію між Польським королівством і Великим князівством Литовським. Поза його численними виступами як сенатора, він також поставив свій підпис під низкою актів. Серед них від 5 березня 1569 р. – про включення Підляшшя та Волині до Корони Польської, від 24 березня – про окреслення стосунку Литви до Польщі, від 27 травня – про

⁴⁷ Документи з сейму 1569 р. див.: Akta Unji Polski z Litwą: 1385–1791 / Wyd. S.Kutrzeba, W.Semkowicz. – Kraków, 1932. – 633 s.

⁴⁸ Примітно, що вже 24 березня М.Мелецький був у Любліні, про що свідчить його лист до Миколая Кшиштофа Радзивілла Сирітки (див.: BRacz. – Sygn.80. – №42. – S.82).

⁴⁹ AGZ. – Т.Х. – S.96–97.

⁵⁰ С.Цинарський у біографі В.Гербурта чомусь зазначив його активну участь у Люблінському сеймі, де він гостро захищав справи церкви (див.: *Cynarski S. Herbert Walenty h. własnego (1524–1572).* – S.453). Утім у жодному зі щоденників згадок про нього немає. Він також не засвідчив жодного з інкорпораційних привілеїв та не підписав акт унії.

⁵¹ У виданому А.Дзялинським щоденнику його зазначено серед сенаторів 11 січня 1569 р. (див.: *Diariusz Lubelskiego Sejmu Unii: Rok 1569.* – S.[15 a] (у виданні ця й наступні вісім сторінок не пронумеровані, після них іде с.16).

повторний акт інкорпорації Волині до Корони, від 6 червня – про акт інкорпорації Київщини до Корони, від 1 липня – про акт унії Великого князівства Литовського та Польського королівства, від 4 липня – про затвердження унії⁵².

Подивімося на його висловлювання під час сеймових засідань. 11 лютого розглядався текст проекту унії, укладений земськими послами, щодо відповідності статуту Олександра та рецесу Варшавського сейму 1563–1564 рр. у справі унії. У дискусії В.Старозьребський пристав на позицію куявського єпископа Станіслава Карнковського: «Холмський єпископ, як і куявський єпископ» («X. biskup Chelmski, jako x. biskup Kujawski»), котрий підтримав запропонований послами проект⁵³.

Наступного разу голос В.Старозьребського пролунав на засіданні 1 березня, де він закликав до «порядку вдома», за який треба подякувати королю, та підтримав ідею приєднання Підляшшя й Волині до Корони, апелюючи до предків, котрі про це, мовляв, завжди поминали⁵⁴. 28 березня у сенатській дискусії щодо унії, охорони кордонів, податків та екзекуції, холмський єпископ пристав на позицію плоцького єпископа П.Мишковського⁵⁵ про підтримку ініціатив короля щодо унії, а також висловився про пом'якшення екзекуції маєтків⁵⁶. Автори щоденників зазначили лише коротенько, що холмський єпископ «на обговорення екзекуції й на податок погоджувався» («Na moderację ehecyuy a na podatek zezwalał»)⁵⁷ та «холмський єпископ тієї ж був думки» («Xiądz Chelmski in eadem sententia»)⁵⁸. З огляду на промову Мишковського, Войцех Старозьребський, як і більшість католицьких ієрархів, стояли на підтримці королівського проекту унії, а задля її пришвидшення погодилися розпочати процес інкорпорації Підляшшя й Волині до Корони. Питання екзекуції, податків, охорони кордонів стояли на порядку денному всіх без винятку сеймів останніх кількох десятиліть. Тому навіть короткі репліки щодо них, котрими автори щоденників позначили активність Старозьребського, були цілком типовими на сеймі. Востаннє його позначено 3 червня під час обговорення справи приєднання Київщини до Польського королівства⁵⁹.

Підсумовуючи участь холмського єпископа в Люблінському сеймі, можна сказати, що вона була доволі скромною. Він сумлінно виконував свої обов'язки коронного сенатора, брав участь у засіданнях, підписав акт унії та всі інкорпораційні привілеї. У своїх поглядах, як це видно з наведених цитат, дотримувався прокоронної і прокоролівської більшості й підтримував виступи та пропозиції своїх більш впливових колег.

⁵² Akta Unji Polski z Litwą 1385–1791. – S.195, 205, 226, 307, 311, 317, 339, 371.

⁵³ Дневник Люблинского сейма 1569 года... – С.46.

⁵⁴ Diariusz Lubelskiego Sejmu Unii: Rok 1569. – S.65 («Xiądz biskup chelmski. Porządek doma uczynić, a Królowi za to dziękować, iż skutkiem to okazuje, że to przywraca Koronie czego się przodkowie nasi zawsze upominali»).

⁵⁵ Пётр Мишковский від 1562 р. до 10 січня 1569 р. був коронним підканцлером (див.: Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV–XVIII wieku: Spisy. – S.109). Першого дня сейму склав із себе повноваження підканцлера (див.: Дневник Люблинского сейма 1569 года... – С.2).

⁵⁶ Дневник Люблинского сейма 1569 года... – С.238.

⁵⁷ Diariusz Lubelskiego Sejmu Unii: Rok 1569. – S.122.

⁵⁸ Дневник Люблинского сейма 1569 года... – С.238.

⁵⁹ Там же. – С.402.

Як відомо, світських сенаторів мало би бути набагато більше, ніж духовних. На початок сейму ймовірно приїхали троє воєвод, що представляли руські терени – Миколай Сенявський, Єжи Язловецький, Анджей Дембовський. Серед них лише белзький воєвода Дембовський зазначений 11 січня 1569 р.⁶⁰ Жоден із цих воєвод не виступив із вітальним словом, як це зробили інші сенатори.

Помітним для автора щоденника на початковому етапі сейму виявився візит до короля руського воєводи. Під 20 січня він занотував, що до монарха приходив Миколай Сенявський, руський воєвода та великий коронний гетьман. На цій аудієнції він повідомив короля про складання з себе обов'язків коронного гетьмана, пояснюючи це похилим віком (мовляв, уже не може сісти верхи на коня). При цьому зазначив, що надалі хоче брати участь у сеймі, і просить короля про польного гетьмана і право коронного гетьмана номінувати свого заступника. Після цього він віддав королеві свого коня, шаблю та булаву зі словами «щоб [король] віддав її здоровішому». Той пообіцяв дати помічника, узяв лише коня, а шаблю та булаву залишив М.Сенявському до часу⁶¹.

Найбільш примітна «руська справа» на сеймі («Рада руських панів»), яку занотував автор щоденника (видання М.Кояловича), відбулася 9 лютого. Ініціатором її став руський воєвода, котрий покликав «після панів каштелянів львівського, сяноцького й галицького, послав також по всіх руських послів» («*pro pany kastellani – Lwowskiego, Sanockiego y Haliczkiego; obeslal tez posli wsitkie Ruskie*»)⁶². Звернімо увагу на назву цього зібрання – рада сенаторів за участі неокреслених за іменами, урядами та кількісно земських послів. Про детальний перебіг цієї надзвичайної наради йтиметься нижче.

Більше згадок про активність на сеймі руського воєводи немає. Жоден зі щоденників не згадує про його смерть, що настала перед 21 лютого 1569 р. Решта згадок про нього стосувалися прохання земських послів про його заслуги та забезпечення прав на маєтки для спадкоємців⁶³, королівської промови 6 травня в пам'ять про гетьмана й повторного прохання синів про забезпечення їм спадку по батькові⁶⁴.

Особу Єжи Язловецького, подільського воєводи та наступника Миколая Сенявського на уряді руського воєводи, досить побіжно відображено на сторінках обох щоденників. Він, як і холмський єпископ Войцех Старозьребський, залишався в тіні більш активних промовців. Зафіксовано три висловлювання Є.Язловецького як сенатора. Усі три рази він зазначений як подільський воєвода. У вже згадуваній дискусії 11 лютого зайняв компромісну позицію, пропонуючи обрати кількох сенаторів, котрі перевірили б відповідність пропонованого проекту унії з рецесом Варшавського сейму, а вже потім представили його на розгляд, просячи згоди також і земських послів⁶⁵. У щоденнику, виданому

⁶⁰ Diariusz Lubelskiego Sejmu Unii: Rok 1569. – S.[15 a].

⁶¹ Дневник Люблинского сейма 1569 года... – С.9.

⁶² Там же. – С.36.

⁶³ Там же. – С.106 (24 лютого); Diariusz Lubelskiego Sejmu Unii: Rok 1569. – S.46.

⁶⁴ Дневник Люблинского сейма 1569 года... – С.342–343.

⁶⁵ Там же. – С.48–49.

А.Дзялинським, ідея Є.Язловецького більш конкретизована, і показує полярність думок як серед сенаторів, так і в посольській ізбі. Він пропонував пристати на пропозицію земських послів, яка узгоджувалася з позицією сенаторів, а тих послів, що стояли на засадах рецесу Варшавського сейму, запитати, чого не вистачає у цьому проекті посольської ізби з того, що є в рецесі⁶⁶.

На засіданні 1 березня, після від'їзду литовських послів із Любліна, Є.Язловецький знову виступив із компромісною та заспокійливою пропозицією про забезпечення порядку та кордонів, заклинавши «бути чуйними та напоготові»⁶⁷. А вже наприкінці місяця, 28 березня, подільський воєвода підтримав⁶⁸ думку ленчицького воєводи Яна Сераковського⁶⁹, котрий у своєму виступі наголошував, що приєднання Підляшшя та Волині й завершення унії «неможливі без людей». Він погоджувався на податок, а вже після того потрібно було завершити екекуцію, але її треба змінювати, причому й король не проти, адже йшлося про кошти на заставлених маєтках та про надання на вічність⁷⁰. Тут Є.Язловецький пристав на те, що було надзвичайно важливим для шляхти руських воєводств – у контексті ревізії, проведеної в 1564 р., яка з'ясовувала стан і час застави королівських маєтків у Руському, Подільському, Белзькому воєводствах, де їх кількість була незрівнянно більшою, ніж у решті коронних воєводств. Тому руська шляхта всіляко намагалася втримати у своєму розпорядженні королівщини й не повертати їх володареві⁷¹.

Підпис Є.Язловецького є на низці документів, пов'язаних з інкорпорацією Підляшшя, Волині в березні 1569 р.⁷² Принаймні всі відомі джерельні згадки про участь його в Люблінському сеймі обмежуються березнем. Можливо, він був тут і у квітні, коли король вирішив зробити його руським воєводою. Те, що його підпису немає на документах про інкорпорацію Волині (повторний акт) та Київщини, а також він не підписав акт унії, може свідчити, що воєвода повернувся на Поділля для продовження військової служби. Про це опосередковано може свідчити надання йому вакантного уряду польного гетьмана 3 вересня 1569 р. Принаймні матеріали Коронної метрики містять лише три документа, ініціатором яких виступав подільський воєвода і які він був зацікавлений відібрати особисто. Усі датовані лютим – березнем 1569 р.⁷³, що узгоджується з інформацією обох щоденників про участь Є.Язловецького у сеймових засіданнях та посвідченням ним актів

⁶⁶ Diariusz Lubelskiego Sejmu Unii: Rok 1569. – S.37.

⁶⁷ Ibid. – S.66.

⁶⁸ Ibid. – S.123.

⁶⁹ Urządnicy województw łeczyckiego i sieradzkiego XVI–XVIII wieku: Spisy / Opr. E.Opaliński, H.Żerek-Kleszcz. – Kórnik, 1993. – S.98.

⁷⁰ Ibid. – S.122.

⁷¹ Про складність юридичного визначення цих маєтків та сеймові дискусії див.: *Chłapowski K. Realizacja reform egzekucji dóbr (1563–1665): Sprawa zastawów królewskich małopolskich.* – Warszawa, 1984. – S.20–22.

⁷² Akta Unji Polski z Litwą 1385–1791. – S.195, 206 (тільки в латиномовній версії документа), 226, 311 (позначений серед свідків з урядом подільського воєводи). Останній документ не має дати, тому його прив'язка до 6 червня 1569 р., як це зробили видавці, сумнівна. Аналогічний за змістом польськомовний документ із датою 6 червня не містить згадок про Є.Язловецького (див.: Ibid. – S.318).

⁷³ Archiwum Główne Akt Dawnych (далі – AGAD). – Metryka Koronna (далі – MK). – Sygn.101. – K.277–278 v, 380 v – 381 v.; Sygn.105. – K.92 v – 94.

про інкорпорацію Підляшшя й Волині. Можливо, від'їзд урядника з сейму слід пов'язувати з часом його номінації на руського воеводу між 24 і 30 квітня. Відсутність Є.Язловецького таки було зумовлено оборонними заходами. 12 вересня 1569 р. його засвідчено в Теревовлі, де як польний гетьман проводив попис війська. Особиста хоругва Є.Язловецького складалася з 200 вершників. Того року він зібрав під своїм керівництвом 3 тис. кіннотників та 1 тис. піхоти⁷⁴. Це все вимагало часу, тому відсутність на сеймі у травні – серпні 1569 р. у світлі цієї інформації виглядає цілком закономірною.

Белзький воевода Анджей Дембовський позначений у щоденнику на самому початку сейму – 11 січня 1569 р.⁷⁵ Уперше його слова занотовано 7 лютого, на засіданні, коли литовські послы дали відповідь сенаторам і коронним послам, що не бажають визнавати жодних старих привілеїв, аби на їх основі укладати унію. Їхнім бажанням було «наповнити унію сердечною любов'ю» («serdeczną miłością unią wyrępnysz»)⁷⁶. У дискусії белзький воевода дотепно зазначив, що слід «триматися привілеїв, як п'яний хлоп – плоту, написати це все, що є у привілеї, але іншими словами, щоб одна річ була»⁷⁷. Тут виразно видно незавершеність думки й конспективність щоденникового викладу.

А 11 лютого 1569 р. він, якщо йти за щоденником, виданим А.Дзялинським, зазначив, що так, як ми, тобто коронні сенатори, «не погоджуємося, то в такому випадку розпочнімо з [привілеїв] короля Александра»⁷⁸. Власне тут А.Дембовський, як і більшість коронних сенаторів, уважав, що документи з 1501 р., прийняті на сеймі в Мельнику, є тими, на підставі яких і має відбуватися унія. Коронні сенатори та послы у своїй більшості були твердо налаштовані завершити процес саме на своїх умовах.

У щоденнику, виданому М.Кояловичем, слова белзького воеводи представлено значно розлогіше. Він закидав сенаторам, що якщо вони мали показати, або ж представити, привілеї, то потрібно було їх представити, а не витрачати час на проект, який «ви в той час писали» (мовляв, бачили ж незгоду литовців, але продовжували писати). Далі воевода зазначив, що особисто він спочатку подав би письмовий проект⁷⁹. У цій дискусії видно конкуренцію між проектом, підготовленим посольською ізбою, що обговорювався перед цим, і сенаторським. Певною мірою узагальнив дискусію люблінський воевода Ян Фірлей⁸⁰, коли зазначив, що не бачить сенсу давати проект литовцям, адже є готовий проект – привілей Александра, є рецес Варшавського сейму про унію, тож маємо покласти це перед ними й нехай задекларують – приймають

⁷⁴ Kolankowski L. Roty koronne na Rusi i Podolu 1492–1572 r. – Lwów, 1935. – S.28.

⁷⁵ Diariusz Lubelskiego Sejmu Unii: Rok 1569. – S.[15 a].

⁷⁶ Дневник Люблинского сейма 1569 года... – С.21.

⁷⁷ Там же. – С.665 («przywilejów się dzierżyć, jako chłop pijany plotu, napisać to wszystko co w przywileju jest, inszemi slowy, ale żeby jedna rzecz była»).

⁷⁸ Diariusz Lubelskiego Sejmu Unii: Rok 1569. – S.37 («Ponieważemy się niezgodzili, tedy pójdziemy od Aleksandra»).

⁷⁹ Дневник Люблинского сейма 1569 года... – С.49.

⁸⁰ Ян Фірлей із Домбровиці був люблінським воеводою в 1561–1572 рр. та великим коронним маршалком у 1563–1574 рр. (див.: Urzędnicy województwa lubelskiego XVI–XVIII wieku: Spisy / Opr. W.Kłaczewski, W.Urban. – Kórnik, 1991. – S.57).

його або ні⁸¹. Власне, цю думку й підтримав белзький воєвода, котрий висловлювався відразу після люблінського. 1 березня у щоденнику зазначено лише коротку репліку А.Дембовського, котрий після репліки подільського воєводи, яку він підтримав, додав, очевидно коментуючи від'їзд литовський послів, що вони «втікають» до короля, аби він їх у ласці своїй прийняти бажав⁸².

А.Дембовський мабуть був весь час на сеймі. 10 травня 1569 р. його обрано разом із сяноцьким каштеляном Яном Гербуртом ревізором у справах Поділля⁸³. З червня, під час обговорення приєднання Києва до Корони, він пристав на позицію, що підтримувала інкорпорацію – разом із більшістю єпископів (окрім краківського), ленчицьким і люблінським воєводами та, як зазначалося, майже всіма каштелянами⁸⁴. Також белзький воєвода був серед свідків інкорпораційних документів, акта унії⁸⁵, після підписання котрого він зник зі сторінок щоденників.

Тепер розглянемо участь каштелянів із трьох руських воєводств на сеймі. Не обсадженими на його початок були кам'янецький та холмський уряди, а любачівського каштеляна Миколая Лисаковського позначено серед земських послів в усіх дискусіях на сеймі. У підсумку має лише п'ятьох каштелянів – львівського, перемишльського, галицького, сяноцького, белзького. У двох щоденниках і серед розглядуваних інкорпораційних та унійного актів відсутні згадки про участь у сеймі перемишльського каштеляна Пьотра Бажи, адже він від 1567 р. відбув як королівський посол до Іспанії, де й помер 24 листопада 1569 р.⁸⁶

Виключивши з об'єктивних причин трьох каштелянів, залишається простежити участь чотирьох – львівського Станіслава Гербурта, галицького Яна Сененського з Гологор, сяноцького Яна Гербурта й белзького Анджея Тенчинського. Усі вони присутні на сторінках сеймових щоденників.

Найпростіше розібратися з участю у засіданнях белзького каштеляна А.Тенчинського. Він позначений лише 15 лютого 1569 р., коли разом із трьома каштелянами (сандомирським, войницьким, радомським) і синами руського воєводи Сенявського просив про те, щоб король не затверджував фримарк (обмін маєтків), щодо чого висилалися ревізори з попереднього Пьотрковського сейму⁸⁷. Незважаючи на таку мізерну активність на сеймі, А.Тенчинський посвідчив усі інкорпораційні привілеї та акт унії⁸⁸.

Доволі синхронно (що й не дивно) на сторінках сеймового щоденника виступають каштеляни львівський (Станіслав Гербурт), сяноцький (Ян Гербурт) і галицький (Ян Сененський). Усі троє присутні 9 лютого 1569 р. на раді, що її організував руський воєвода Миколай Сенявський, причому кожен із

⁸¹ Дневник Люблинского сейма 1569 года... – С.49.

⁸² Diariusz Lubelskiego Sejmu Unii: Rok 1569. – S.66.

⁸³ Дневник Люблинского сейма 1569 года... – С.352.

⁸⁴ Там же. – С.402.

⁸⁵ Akta Unji Polski z Litwą 1385–1791. – S.195, 206, 226, 307, 311, 318, 339, 371.

⁸⁶ *Nadolski B. Barzi (Barzy) Piotr (†1569) // PSB. – Т.І. – Kraków, 1935. – S.345.*

⁸⁷ Diariusz Lubelskiego Sejmu Unii: Rok 1569. – S.46. На сеймі 1567 р. було ухвалено конституцію про фримарки (див.: *Volumina Constitutionum / Opr. S.Grodziski, I.Dwornicka, W.Uruszczak. – Т.ІІ: 1550–1609. – Vol.1: 1550–1585. – Warszawa, 2005. – S.200.*)

⁸⁸ Akta Unji Polski z Litwą 1385–1791. – S.195, 206, 226, 307, 311, 318, 339, 372.

них тут висловлювався⁸⁹. Також під час бурхливого обговорення 1 березня вони по черзі виклали свої міркування. С.Гербурт красномовно зазначив, що якщо хочеться справити на когось враження, то варто все приготувати вдома. Також він торкнувся питання оборони кордонів, аби не додавати приводу Московії, і що маємо бути задоволеними з приводу нашої готовності⁹⁰. Я.Сененський доволі категорично висловився про справи унії, зазначивши, що всі ті рецеси – для того, аби розпочати війну з тими, «хто є нашим приятелем» (тобто з литовцями), причому не завершивши війни з Москвою⁹¹. Своєю чергою, Я.Гербурт закинув присутнім, що литовські послы будуть говорити, нібито коронні сенатори й послы прагнули нав'язати їм свої права та вольності, і скажуть про весь польський народ, що волів їх підкорити, тож «ми маємо списати цей акт», аби показати всім, як ми (з литовцями) вчиняли⁹². Серед додаткових обов'язків, які на сеймі поклалися на сенаторів, сяноцького каштеляна Я.Гербурта 10 травня було обрано ревізором Поділля (разом із белзьким воеводою А.Дембовським)⁹³.

2 липня 1569 р. під час дискусії про оборону після брацлавського воеводи Романа Сангушка слово взяли галицький (Я.Сененський) та сяноцький (Я.Гербурт) каштеляни. Перший наголосив на потребі коштів для поточних заходів та підкреслив, що «війною захищатися, самим себе розорити». Зазначив також, що не бажає говорити про елекцію⁹⁴. Натомість другий удався до історичних і моральних аргументів, зауваживши, що коли «наші предки» приєднували Пруссію та Русь, то їм не важко було «й самим діяти, і докладатися», тому славою досягли успіху. Свій виступ він завершив міркуваннями про податки⁹⁵.

Одна з останніх згадок про С.Гербурта на сеймі міститься у справі шляхтича з Руського воеводства Яцимирського про незаконно відібрані маєтки, яку король розглядав 11 серпня 1569 р. Автор щоденника зазначив, що залагодити її заважав саме львівський каштелян, котрий перешкоджав монархові поспілкуватися з перемишльським суддею Валентієм Ожеховським⁹⁶. Тоді йшлося про незаконне, на думку Яцимирського, включення його маєтності до складу Самбірського староста, державцем якого й був С.Гербурт⁹⁷.

Якщо подивитися на інкорпораційні документи, то всі трое каштелянів посвідчили їх та підписали акт унії⁹⁸. Згадка про те, що С.Гербурт не давав королю поспілкуватися з В.Ожеховським, може свідчити про його перебування в Любліні до самого кінця сейму. Додатковим аргументом є два документи:

⁸⁹ Дневник Люблинского сейма 1569 года... – С.36–38.

⁹⁰ *Diariusz Lubelskiego Sejmu Unii: Rok 1569.* – S.66.

⁹¹ *Ibid.*

⁹² *Ibid.* – S.66–67.

⁹³ Дневник Люблинского сейма 1569 года... – С.352.

⁹⁴ *Diariusz Lubelskiego Sejmu Unii: Rok 1569.* – S.205.

⁹⁵ *Ibid.*

⁹⁶ Дневник Люблинского сейма 1569 года... – С.627.

⁹⁷ *Żelewski R. Herburt Stanisław h. własnego (przed 1524–1584).* – S.452.

⁹⁸ *Akta Unji Polski z Litwą 1385–1791.* – S.195, 206 (у латиномовній версії є всі три каштеляни, а в польськомовній – лише львівський С.Гербурт, галицький і сяноцький в іншій копії, свідків з якої наведено у примітці b), 226, 307, 311, 318, 339–340, 372.

від 10 серпня 1569 р. (тобто ще на сеймі) – номінація на уряд перемишльського старости⁹⁹, і від 13 серпня – про те, що С.Гербурт за 1000 гривень польської монети відступає третю частину Дрогобицького вйтівства Войцехові та Анджеєві Стажеховським, синам подільського воєводи Яна¹⁰⁰.

Якщо підсумувати участь сенаторів руських воєводств на Люблінському сеймі, то вони всі висловлювали свою позицію щодо унії, як про це зазначено в обох щоденниках. І позиція ця переважно відображала позицію більшості сенату. Практично всі уряди, з якими сенатори руських воєводств узяли участь або ж могли бути присутніми на Люблінському сеймі 1569 р., вони отримали з ласки Сигізмунда II Августа. Винятком бути тільки Ян Сененський із Гологор, що став галицьким каштеляном ще 1543 р., за попереднього короля Сигізмунда I. Найстарший серед сенаторів, руський воєвода Миколай Сенявський, розпочав свою кар'єру ще на світанку XVI ст., коли більшість із його майбутніх колеґ ще навіть не народилися. Єжи Язловецький та Ян Сененський належали до наступного покоління, для яких поштовхом стала військова служба, належність до заможних сенаторських родин і закорінення в місцеві шляхетські спільноти руських земель Корони. До наймолодшої генерації належали брати Гербурти й Анджей Дембовський.

Рада руських послів

Найбільш виразним проявом існування певної руської «фракції», або ж принаймні групи сенаторів і послів із трьох руських воєводств, стала нарада, котра відбулася ввечері 9 лютого 1569 р. Її опис знаходимо у щоденнику сейму, виданому М.Кояловичем. Зрозуміло, що автор записів був на ній присутній. Він і назвав цю зустріч «радою руських послів»¹⁰¹.

Ініціатором заходу став руський воєвода М.Сенявський. Видається, що подібні зустрічі відбувалися й у інших регіональних групах – провінційних чи воєводських. У щоденнику зазначено, що після «вчорашніх» (8 лютого) «хвилювань», коли деякі послі погоджувалися на «скрипт» (документ про умови унії), сенатори покликали своїх послів. Зробив це й руський воєвода, котрий послав по львівського, сяноцького, галицького каштелянів Станіслава та Яна Гербуртів, Яна Сененського з Гологор, а також по всіх руських послів. Скільки при цьому було останніх і з яких земель та воєводств – невідомо. Якщо хтось із них і був присутній, та навіть щось говорив, усе це не потрапило на сторінки щоденника.

Першим узяв слово воєвода Миколай Сенявський, зазначивши, що він уже дивиться в інший світ, помирає. А от що стосується справи, під якою промовець розумів союз, унію Корони та Великого князівства Литовського, просив не відхиляти та не розривати її. Наводив доволі переконливі аргументи.

⁹⁹ Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku: Spisy. – S.238.

¹⁰⁰ AGAD. – MK. – Sygn.107. – S.430–431. Ян Стажеховський був подільським воєводою в 1562–1567 рр. (див.: Urzędnicy podolscy XIV–XVIII wieku: Spisy. – S.145). Його син Войцех посідав уряд львівського підкоморія в 1564–1576 рр. (див.: Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku: Spisy. – S.133).

¹⁰¹ Дневник Люблинского сейма 1569 года... – С.36–38.

Отже, на думку М.Сенявського, без унії Пруссія та Лівонія (Інфлянти) «відійдуть він нас». Воевода міркував про те, що він знав чи не найкраще у своєму житті – про війну.

Наступні слова М.Сенявського надзвичайно важливі, адже показували його особисте розуміння унії, в якому можна побачити прояв місцевого руського регіоналізму, так і те, що спільна позиція земель у межах Руського воеводства проблематична. Цікава також його думка щодо спільності дій шляхти всього Польського королівства на випадок війни. Отже руський воевода сказав: «Пам'ятайте те, що від литвина скоріше наші краї побачать допомогу, ніж із Познані, або навіть із Кракова та від Перемишля». Далі він закликав підтримати позицію коронних сенаторів у справі унії, аргументуючи це тим, що вони прагнуть доброго. Вони мають також великі маєтності (очевидно, ішлося про здобуте в Лівонії), які не хотіли б втратити. Завершив промову, звертаючись радше до присутніх земських послів, нагадуванням думки краківського єпископа Філіпа Падневського про те, що коли «ви почали заправляти справами», відтоді «стали вольності наші порушуватися», тож просив погодитися з позицією сенаторів.

У цій промові виразно видно протистояння між сенатом і посольською ізбою, що дуже добре простежується за виступами й репліками на сеймових засіданнях, відображеними у щоденниках. М.Сенявський вкладав у свої політичні міркування цілком прагматичні думки, керуючись власним тривалим військовим досвідом. Він, як людина, чие життя було пов'язане з руськими землями Корони, дбав про їх захист. Показове його розуміння тих, хто в разі небезпеки прийде на допомогу. Для нього це – чужі та закордонні литовці. І це аргумент на користь унії. Що стосується його слів про Познань та Краків, під якими варто розуміти Мало- й Великопольську провінції, їх можна потрактувати в контексті уявлень про Русь і руські землі як складову частину Польського королівства.

Цікаво, що до переліку тих, хто не допоможе, він зарахував і Перемишль, тобто Перемишльську землю – інтегральну частину Руського воеводства. Можна було б зрозуміти, якби він так висловився про Белзьке воеводство, або ж про Холмську землю, яка формально тільки в 1525 р. почала вважатися частиною Руського воеводства. Але до чого тут Перемишль? Ще в 1562 р. Миколай Рей відокремив перемишльську шляхту від решти родів руської й подільської шляхти. Примітно, що Сенявські та Язловецький були представлені саме у відповідному підрозділі¹⁰², натомість Бажі – ні, вони відкривали підрозділ «Перемишльці». Приклад із творчості М.Рея свідчить, що поділ руської шляхти, який використав М.Сенявський у своїй промові, міг бути цілком звичним для того часу.

Можливі пояснення подібних висловлювань руського воеводи варто шукати в його стосунках із перемишльською шляхтою та її головними представниками у сенаті, посольській ізбі, при дворі. Першими спадають на думку присутні Гербурти й відсутній на сеймі перемишльський каштелян Пьотр Бажи та його рідний брат маршалок двору Станіслав. Обидві родини були

¹⁰² *Rej M. Zwierzyniec.* – S.158–159.

тісно пов'язані з Перемишльською землею. Станіслав, попри те, що був львівським каштеляном, ще й тримав Дрогобицьке (1568–1577 рр.) та Самбірське (1568–1584 рр.) староства¹⁰³, а його брат Ян був перемишльським (1569–1577 рр.) намісником¹⁰⁴. Принаймні з Гербуртами Миколай Сенявський ладнав, як видно з оповіді про нараду послів. У щоденнику не зафіксовано суперечностей між руськими сенаторами.

Львівський і сяноцький каштеляни Станіслав та Ян Гербурти на раді лаконічно висловилися на підтримку слів свого старшого колеги по сенату. Більш розлого виступив Ян Сененський із Гологор. На його думку, дискусія довкола унії зводилася до того, що немає одностайної позиції серед сенаторів, адже литовські, із його слів, просили дати їм на письмі умови унії, тож «ми мусимо їм це дати». Підсумовуючи висловлювання сенаторів, можна зауважити їх компромісність та одностайність. Як видно з його пізніших виступів на сеймі, галицький каштелян був прихильником порозуміння з литовськими сенаторами у справі унії. Слова братів Гербуртів та Яна Сененського з Гологор звучали цілком у дусі висловлювань їхніх колег по сенату. Чому ж тоді М.Сенявський виступив так різко, і чому це зібрання відбулося саме в такому складі?

Певним поясненням висловлювань руського воєводи можуть бути його вік та фізичний стан. Він розумів, що помирає. І невдовзі справді відійшов в інший світ. На його саркофагу у замковій каплиці в Бережанах було написано: «Помер у Любліні на коронному сеймі, у віці 80 років, 21 лютого о 2-й годині ночі, року Божого 1569»¹⁰⁵.

Інформація щоденника про нараду руських послів свідчить про існування уявлення про певну окрему Руську провінцію в Польському королівстві, котра протиставлялася Мало- й Великопольщі. Виразним дисонансом у словах руського воєводи Миколая Сенявського звучало сепарування Перемишльської землі. Але, згадаймо, що на Варшавському сеймі 1563–1564 рр., коли відбулося бурхливе обговорення умов проведення екзекуції, серед послів від різних земель Руського воєводства також не було єдності¹⁰⁶. У цьому мабуть і полягала його специфіка – настільки великого за площею та складного за адміністративно-територіальним устроєм.

***

Сенатори, що представляли руські воєводства Польського королівства на сеймі в Любліні 1569 р., належали до тих родин, які у вітчизняній історіографії прийнято називати «польськими», або ж тими, хто прийшов на українські землі після 1340 р., коли король Казимир III почав процес приєднання їх до своїх володінь. Із формального погляду це так. Гербурти, користуючись власним гербом, вели родовід із Силезії, Сенявські, імовірно, теж походили з-поза

¹⁰³ Chłapowski K. Starostowie w Małopolsce 1565–1668 // Społeczeństwo staropolskie. – Т.ІV. – Warszawa, 1986. – S.138, 144.

¹⁰⁴ Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku: Spisy. – S.238.

¹⁰⁵ Starowski S. Monumenta sarmatarum beatae aeternitati. – Cracoviae, 1655. – P.484.

¹⁰⁶ Kaniewska I. Sprawa posłów ruskich. – S.468, 472–473.

руських земель, про що свідчить їхній герб (Леліва) та ім'я одного з перших представників роду – Гюнтер (дід Миколая)¹⁰⁷. Хоча й писалися «з Сеняви та Войнилова» – місцевостей у Перемишльській і Галицькій землях. Сененські герба Дембно походили з малопольського Сенна й були відгалуженням родин Олесницьких, але для розрізнення в межах роду Ян Сененський писався – «з Гологор», що у Львівській землі. Родина Єжи Язловецького герба Абданк із 1370-х рр. жила на руських землях, де її головним маєтком був Бучач у Галицькій землі, що на кордоні з Поділлям. Усі вони на момент проведення сейму в Любліні понад 150 років проживали на руських землях Корони й були настільки закорінені у цю територію, що назовні цілком природно сприймалися «русинами», тобто тими, хто мешкає в Русі та на Поділлі. Більшість із них були католиками. Лише Сенявський у середині XVI ст. схилився в певний час до протестантизму, але наприкінці життя повернувся до віри предків.

Якщо подивитися на їхні висловлювання на сеймі, то вони всі підтримували короля та думку більшості щодо унії з Великим князівством Литовським, із дистанцією ставилися до активності земських послів, хоча у справах, потрібних їм особисто, у проведенні езекуції маєтків, відстоювали свій інтерес, так, як і послі від Руського та Подільського воєводств. Їхня поведінка була цілком подібною до малопольських сенаторів. Але все ж щось робило їх іншими.

У словах руського воєводи Миколая Сенявського на нараді послів відчувалася належність до іншої частини Польського королівства – до Русі, яку він протиставляв Мало- та Великопольщі. Ця Русь уже понад двісті років перебувала під владою польських королів, але продовжувала залишатися іншою. І Сенявський, як й інші учасники наради – брати Гербурти та Ян Сененський із Гологор – це добре знали.

Погляд на сейм у Любліні з іншої, коронної, Русі свідчив про цілковите бажання місцевих можновладців укласти унію з Великим князівством Литовським. Миколай Сенявський про це говорив відверто, зазначаючи, що литвини – це ті, хто прийде на допомогу. Кого він розумів під останніми у цьому контексті, він не уточнював, але скоріш за все йшлося про найближчих «литвинів», яких він знав особисто. Ці «литвини» – вони ж волин'яни, кияни та брацлав'яни – були тими, хто разом із ним воював проти татар на східних кордонах Корони й Великого князівства Литовського.

Чи могли ці сенатори стати основою «руського проекту» в Польському королівстві напередодні Любліна? Видається, що ні. Попри свою освіченість (особливо слід виділити тут сяноцького каштеляна Яна Гербурта) та якийсь руський сентимент (адже це важко назвати патріотизмом), вони не були тими, хто міг би та прагнув створити ідею Русі в її ранньомодерному звучанні. Утім пам'ятали і про руський світ довкола них. Про це їм нагадували й на місцевих сеймиках, котрі, з огляду на події та порядок денний

¹⁰⁷ *Sikora F.* Sieniawski Gunter, właściviowie Gunter, Guncerz z Sieniawy i Wojniłowa h. Leliwa (zm. ok. 1494) // PSB. – T.XXXVII. – S.118–119.

сеймів у Польському королівстві в 1550–1560-х рр., ставали вкрай важливим елементом тогочасної політики.

REFERENCES

1. Bilous, N. (2010). Liublinska unia 1569 r.: istoriohrafichni pohliady ta interpretatsii (do 440-richechia Liublinskoj unii). *Ukrains'kyi istorychnyi zhurnal – Ukrainian Historical Journal*, 1, 65–83. [In Ukrainian].
2. Chłapowski, K. (1984). Realizacja reform egzekucji dóbr (1563–1665). Sprawa zastawów królewskich małopolskich. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe. [In Polish].
3. Chłapowski, K. (1986). Starostowie w Małopolsce 1565–1668. *Spoleczeństwo staropolskie*, IV, 105–178. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe. [In Polish].
4. Cynarski, S. (1960–1961). Herbut Walenty h. Własnego (1524–1572). *Polski Słownik Biograficzny*, IX, 453–454. Wrocław; Warszawa; Kraków. [In Polish].
5. Dworzaczek, W. (1986). Przyjemski Wojciech h. Rawicz (zm. 1571/2). *Polski Słownik Biograficzny*, XXIX, 191–192. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk; Łódź: Ossolineum. [In Polish].
6. Kaniewska, I. (1995–1996). Secygniowski (Sancygniowski) Dionizy (Dziwisz) h. Jelita (zm. między 1574 a 1576). *Polski Słownik Biograficzny*, XXXVI, 120–122. Warszawa; Kraków. [In Polish].
7. Kaniewska, I. (1999–2000). Słomowski Stanisław h. Abdank (zm. 1575). *Polski Słownik Biograficzny*, XXXIX, 5–7. Warszawa; Kraków. [In Polish].
8. Kaniewska, I. (1985). Sprawa posłów ruskich (Uzupełnienie do diariusza sejmu warszawskiego 1563/1564 r.). *Studia Historyczne*, XXVIII, 3, 437–473. [In Polish].
9. Kaniewska, I. (2003–2004). Starożrebski (Starorzebski) vel Sobiejuski Wojciech h. Dołęga (ok. 1517–1580). *Polski Słownik Biograficzny*, XLII, 351–366. Warszawa; Kraków. [In Polish].
10. Lulewicz, H. (2002). Gniewów o unię ciąg dalszy. Stosunki polsko-litewski w latach 1569–1588. Warszawa: Neriton. [In Polish].
11. Padalinski, U. (2017). Pradstawnitstva Vialikaha Kniastva Litovskaha na Liublinskim soime 1569 hoda: udzel u pratsy pershaha valnaha soima Rechy Paspalitali. Minsk: A.M. Yanushkevich. [In Belarusian].
12. Pawlikowska-Butterwick, W. (2018). Równi i równiejsi, czyli jak koneksje na dworze królewskim pomagały duchownym w XVI wieku. *Jagiellonowie i ich świat: Centrum a peryferie w systemie władzy Jagiellonów (221–247)*. Ed. B. Czwojdrak, J. Sperka, P. Węcowski. Kraków: Societas Vistulana. [In Polish].
13. Rusyna, O. (1998). Ukraina pid tataramy i Lytvoiu. Kyiv: Alternatyvy. [In Ukrainian].
14. Chłapowski, K., Ciara, S., Kądziała, L. i in. (ed.) (1991). Urzędnicy centralni i nadworni XIV–XVIII wieku: Spisy. Kórnik: Biblioteka Kórnicka. [In Polish].
15. Janas, E., Kłaczeski, W., Kurtyka, J., Sochacka, A. (ed.) (1998). Urzędnicy podolscy XIV–XVIII wieku: Spisy. Kórnik: Biblioteka Kórnicka. [In Polish].
16. Gmiterek, H., Szczygieł, R. (ed.) (1993). Urzędnicy województwa bełskiego i ziemi chełmskiej XIV–XVIII wieku: Spisy. Kórnik: Biblioteka Kórnicka. [In Polish].
17. Przyboś, K. (ed.) (1987). Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku: Spisy. Wrocław: Ossolineum. [In Polish].
18. Kłaczeski, W., Urban, W. (ed.) (1991). Urzędnicy województwa lubelskiego XVI–XVIII wieku: Spisy. Kórnik: Biblioteka Kórnicka. [In Polish].
19. Opaliński, E., Żerek-Kleszcz, H. (ed.) (1993). Urzędnicy województwa łęczyckiego i sieradzkiego XVI–XVIII wieku: Spisy. Kórnik: Biblioteka Kórnicka. [In Polish].
20. Sikora, F. (1996–1997). Sieniawski Gunter, właściwie Gunter, Guncerz z Sieniawy i Wojniłowa h. Leliwa (zm. ok. 1494). *Polski Słownik Biograficzny*, XXXVII, 118–119. [In Polish].

21. Yakovenko, N. (2006). *Narysy serednovichnoi ta rannomodernoï istorii Ukrainy*. Kyiv: Krytyka. [In Ukrainian].
22. Grodziski, S., Dwornicka, I., Uruszczak, W. (Comps.) (2005). *Volumina Constitutionum*, II, 1. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe. [In Polish, Latin].

VITALIY MYKHAYLOVSKIY

Doctor of Historical Sciences (Dr. Hab. in History),
 Professor of the Department of History of Ukraine,
 B.Hrinchenko Kyiv University
 (Kyiv, Ukraine), mykhaylovsky@gmail.com

**SENATORS
 FROM RUTHENIAN, PODOLIAN AND BELZ VOIVODESHIP
 AT THE LUBLIN SEJM OF 1569**

The paper addresses participation of senators from three voivodeships – Ruthenian, Podolian, and Belz – in the Lublin sejm of 1569. The sejm, which started on January 10 and lasted till August 15 in 1569, marked the history with a conclusion of the union between the Polish Kingdom and the Great Duchy of Lithuania. Practically every study of the union and that time presents the incorporation of Volyn, Kyiv land, and Bratslav land as the main outcome of the sejm that led to the consolidation of Ukrainian lands within the Polish Kingdom. This fact became the main one in narrating the results of the Lublin sejm of 1569 in Ukrainian historiography. So far, there are no studies that address the position of senators and sejm members from the Ruthenian voivodeships of the Crown. At the moment of concluding the union, these voivodeships had over-a-hundred-year practice of participating in the Crown assembles and sejms. This paper demonstrates who could represent the Ruthenian voivodeships in the senat. Church hierarchs and secular high officials could serve as senators. Catholic hierarchs included Lviv archbishop, and Peremyshl, Kholm, and Kamianets bishops. Secular senators included Ruthenian, Podolian, and Belz voivodes, Lviv, Kamianets, Belz, Peremyshl, Halych, Kholm, Sanok, and Liubach castellains. Not all of them, for objective reasons, could participate in the sejm. Those senators who did participate did not stand out as active contributors, as shown in the two sejm diaries. The counsel of Ruthenian senators dated February 8, 1569 had an important impact. All of them supported the union and the incorporation of Volyn, Kyiv land, and Bratslav land on the king's terms. Their addresses at the sejm represented the position of wealthy gentry who served as officers in the Ruthenian voivodeships and took a pro-Crown and pro-king stand, but also took into account some local and regional specifics.

Keywords: *Union of Lublin, Polish Kingdom, Ruthenian voivodeship, Podolian voivodeship, Belz voivodeship, Ruthenian lands, senators.*